

Міністерство внутрішніх справ України
ДНІПРОВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ВНУТРІШНІХ СПРАВ

НАВЧАЛЬНО-НАУКОВИЙ ІНСТИТУТ ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ
ДЛЯ ПІДРОЗДІЛІВ ПРЕВЕНТИВНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

КАФЕДРА АДМІНІСТРАТИВНОГО ПРАВА І ПРОЦЕСУ

**Р. Ю. Молчанов, Р. М. Опацький,
М. І. Репан, Ф. В. Рагімов**

**ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ НАДАННЯ УПОВНОВАЖЕНИМИ
ПІДРОЗДІЛАМИ ОРГАНІВ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ
УКРАЇНИ ДІЄВОЇ ДОПОМОГИ ТА ЗАХИСТУ
ПОСТРАЖДАЛИМ ОСОБАМ ІЗ УРАХУВАННЯМ
ОСНОВНИХ ЗАСАД ЗАПОБІГАННЯ ТА ПРОТИДІЇ
ДОМАШНЬОМУ НАСИЛЬСТВУ У ВЗАЄМОДІЇ
ІЗ СУБ'ЄКТАМИ, ЩО ЗДІЙСНЮЮТЬ ЗАХОДИ
У ЦІЙ СФЕРІ**

Методичні рекомендації

Дніпро
2024

*Рекомендовано до друку Науково-методичною радою
Дніпровського державного університету внутрішніх справ
(протокол № 12 від 19.06.2024)*

РЕЦЕНЗЕНТИ:

доктор юридичних наук, професор **Євген ЛЕГЕЗА** – професор кафедри публічного та приватного права Університету митної справи та фінансів;

Вікторія ГАРКАЧ – начальник відділу ювенальної превенції Управління превентивної діяльності ГУНП в Дніпропетровській області майор поліції.

3-12 Забезпечення надання уповноваженими підрозділами органів Національної поліції України дієвої допомоги та захисту постраждалим особам із урахуванням основних засад запобігання та протидії домашньому насильству у взаємодії із суб'єктами, що здійснюють заходи у цій сфері : метод. рекомендації / Р. Ю. Молчанов, Р. М. Опацький, М. І. Репан, Ф. В. Рагімов. Дніпро : Дніпров. держ. ун-т внутр. справ, 2024. 42 с.

У методичних рекомендаціях, з огляду на наукові дослідження та національне законодавство України, розкрито загальні засади та сутність надання уповноваженими підрозділами органів Національної поліції України дієвої допомоги та захисту постраждалим особам із урахуванням основних засад запобігання та протидії домашньому насильству у взаємодії із суб'єктами, що здійснюють заходи у цій сфері. Визначено учасників такої взаємодії та її процесуальну складову.

Для поліцейських, курсантів, слухачів, викладачів, фахівців у галузі права та інших осіб, які цікавляться питаннями протидії домашньому насильству.

ЗМІСТ

Вступ	4
РОЗДІЛ 1. Правова основа надання уповноваженими підрозділами органів Національної поліції України дієвої допомоги та захисту постраждалим особам із урахуванням основних засад запобігання та протидії домашньому насильству	5
РОЗДІЛ 2. Алгоритм дій уповноважених підрозділів Національної поліції України при наданні допомоги та захисту особам, постраждалим від домашнього насильства	17
2.1. Взаємодія органів Національної поліції України з іншими органами виконавчої влади та органами місцевого самоврядування щодо протидії домашньому насильству	19
2.2. Взаємодія органів Національної поліції України з громадськими організаціями та засобами масової інформації щодо запобігання домашньому насильству	25
Список джерел	37

Вступ

Державна політика у сфері запобігання та протидії домашньому насильству спрямована на забезпечення комплексного інтегрованого підходу до подолання домашнього насильства, надання всебічної допомоги постраждалим особам та утвердження ненасильницького характеру приватних стосунків.

Лише інтегрований, комплексний підхід до запобігання та протидії домашньому насильству допоможе уникнути фрагментації за окремими дисциплінами і змінити практику професіоналів. Багатодисциплінарний підхід передбачає спільну працю психологів, соціальних та медичних працівників, педагогів, працівників правоохоронних органів, юристів та представників інших професій. Головна мета полягає в тому, щоб унаслідок спільних зусиль постраждалі від насильства особи були здатні самі вирішувати власну долю і робити власний вибір щодо подальшого життя без насильства, а суб'єкти запобігання та протидії домашньому насильству сприяли їм у цьому.

Розділ 1

ПРАВОВА ОСНОВА НАДАННЯ УПОВНОВАЖЕНИМИ ПІДРОЗДІЛАМИ ОРГАНІВ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ УКРАЇНИ ДІЄВОЇ ДОПОМОГИ ТА ЗАХИСТУ ПОСТРАЖДАЛИМ ОСОБАМ ІЗ УРАХУВАННЯМ ОСНОВНИХ ЗАСАД ЗАПОБІГАННЯ ТА ПРОТИДІЇ ДОМАШНЬОМУ НАСИЛЬСТВУ

1. Закон України «Про запобігання та протидію домашньому насильству».

Цим нормативним актом визначено організаційно-правові засади запобігання та протидії домашньому насильству, основні напрями реалізації державної політики у сфері запобігання та протидії домашньому насильству, перелік суб'єктів, які здійснюють заходи у сфері запобігання та протидії домашньому насильству, спеціальні заходи щодо протидії домашньому насильству, відповідальність за вчинення домашнього насильства, порядок надання допомоги і захисту постраждалим особам тощо.

Згідно зі ст. 10 зазначеного закону до повноважень уповноважених підрозділів органів Національної поліції України у сфері запобігання та протидії домашньому насильству належать:

- 1) виявлення фактів домашнього насильства та своєчасне реагування на них;
- 2) прийом і розгляд заяв та повідомлень про вчинення домашнього насильства, у тому числі розгляд повідомлень, що надійшли до call-центру з питань запобігання та протидії домашньому насильству, насильству за ознакою статі та насильству стосовно дітей, вжиття заходів для його припинення та надання допомоги постраждалим особам з урахуванням результатів оцінки ризиків у порядку, визначеному центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері запобігання та протидії домашньому насильству, спільно з Національною поліцією України;
- 3) інформування постраждалих осіб про їхні права, заходи і соціальні послуги, якими вони можуть скористатися;
- 4) винесення термінових заборонних приписів стосовно кривдників;
- 5) взяття на профілактичний облік кривдників та проведення з ними профілактичної роботи в порядку, визначеному законодавством;
- 6) здійснення контролю за виконанням кривдниками спеціальних заходів протидії домашньому насильству протягом строку їх дії;
- 7) анулювання дозволів на право придбання, зберігання, носіння

зброї та боєприпасів їх власникам у разі вчинення ними домашнього насильства, а також вилучення зброї та боєприпасів у порядку, визначеному законодавством;

8) взаємодія з іншими суб'єктами, що здійснюють заходи у сфері запобігання та протидії домашньому насильству, відповідно до статті 15 цього закону;

9) звітування центральному органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері запобігання та протидії домашньому насильству, про результати здійснення повноважень у цій сфері у порядку, визначеному центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері запобігання та протидії домашньому насильству.

Уповноважені підрозділи органів Національної поліції України здійснюють повноваження у сфері запобігання та протидії домашньому насильству з урахуванням міжнародних стандартів реагування правоохоронних органів на випадки домашнього насильства та оцінки ризиків.

2. Закон України «Про Національну поліцію».

Поліція відповідно до покладених на неї завдань уживає заходів для запобігання та протидії домашньому насильству або насильству за ознакою статі (п. 18 ч. 1 ст. 23 закону).

3. Закон України «Про забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків».

Законом визначено порядок здійснення заходів із запобігання насильству за ознакою статі, суб'єктів, які здійснюють заходи у цій сфері, відповідальність за порушення законодавства України про забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків тощо.

4. Закон України «Про безоплатну правничу допомогу».

Згідно з цим законом право на безоплатну правничу допомогу мають особи, які постраждали від домашнього насильства або насильства за ознакою статі.

Для зазначених осіб законом визначено надання таких видів правових послуг:

- 1) захист;
- 2) здійснення представництва інтересів осіб, які мають право на безоплатну правничу допомогу, в судах, інших державних органах, органах місцевого самоврядування, перед іншими особами; поліцейські можуть проникати до житла особи без вмотивованого рішення суду в невідкладних випадках, пов'язаних із припиненням вчинюваного акту домашнього насильства, у разі безпосередньої небезпеки для життя чи здоров'я постраждалої особи;
- 3) складення документів процесуального характеру.

5. Закон України «Про внесення змін до Кримінального та Кримінального процесуального кодексів України з метою реалізації положень Конвенції Ради Європи про запобігання насильству стосовно жінок і домашньому насильству та боротьбу з цими явищами».

Цим законом доповнено Кримінальний кодекс України (далі – КК України) такими статтями: 91-1 («Обмежувальні заходи, що застосовуються до осіб, які вчинили домашнє насильство»); 126-1 («Домашнє насильство»); 153 («Сексуальне насильство»); 390-1 («Невиконання обмежувальних заходів, обмежувальних приписів або непроходження програми для кривдників»).

6. Кодекс України про адміністративні правопорушення.

Цим кодексом передбачено адміністративну відповідальність за вчинення домашнього насильства.

Стаття 39-1 «Направлення на проходження програми для особи, яка вчинила домашнє насильство чи насильство за ознакою статі».

У разі вчинення домашнього насильства чи насильства за ознакою статі суд під час вирішення питання про накладення стягнення за адміністративне правопорушення має право одночасно вирішити питання про направлення особи, яка вчинила домашнє насильство чи насильство за ознакою статі, на проходження програми для таких осіб, передбаченої Законом України «Про запобігання та протидію домашньому насильству» чи Законом України «Про забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків».

Стаття 173-2 «Вчинення домашнього насильства, насильства за ознакою статі, невиконання термінового заборонного припису або повідомлення про місце свого тимчасового перебування».

Вчинення домашнього насильства, насильства за ознакою статі, тобто умисне вчинення будь-яких діянь (дій або бездіяльності) фізичного, психологічного чи економічного характеру (застосування насильства, що не спричинило тілесних ушкоджень, погрози, образи чи переслідування, позбавлення житла, їжі, одягу, іншого майна або коштів, на які потерпілий має передбачене законом право, тощо), внаслідок чого могла бути чи була завдана шкода фізичному або психічному здоров'ю потерпілого, а так само невиконання термінового заборонного припису особою, стосовно якої він винесений, або повідомлення уповноваженим підрозділам органів Національної поліції України про місце свого тимчасового перебування в разі його винесення, – тягнуть за собою накладення штрафу від десяти до двадцяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або громадські роботи на строк від тридцяти до сорока годин, або адміністративний арешт на строк до десяти діб.

Ті самі дії, вчинені особою, яку протягом року було піддано адміністративному стягненню за одне з порушень, передбачених частиною першою цієї статті, – тягнуть за собою накладення штрафу від двадцяти до сорока неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або громадські роботи на строк від сорока до шістдесяти годин, або адміністративний арешт на строк до п'ятнадцяти діб.

7. Кримінальний кодекс України.

Стаття 126-1 «Домашнє насильство».

Домашнє насильство, тобто умисне систематичне вчинення фізичного, психологічного або економічного насильства щодо подружжя чи колишнього подружжя або іншої особи, з якою винний перебуває (перебував) у сімейних або близьких відносинах, що призводить до фізичних або психологічних страждань, розладів здоров'я, втрати працездатності, емоційної залежності або погіршення якості життя потерпілої особи, – карається громадськими роботами на строк від ста п'ятдесяти до двохсот сорока годин або пробаційним наглядом на строк до п'яти років, або обмеженням волі на той самий строк, або позбавленням волі на строк до двох років.

Обов'язковою ознакою домашнього насильства як злочину, передбаченого ст. 126-1 КК України, є наслідки, що виражаються у:

- фізичних або психологічних страждань;
- розладах здоров'я,
- утраті працездатності;
- емоційній залежності або погіршенні якості життя потерпілої особи.

Отже, закінченим злочин вважається з моменту вчинення хоча б однієї із трьох форм насильства (фізичного, психологічного чи економічного) утретє, у результаті чого настав хоча б один із вказаних у законі наслідків.

При цьому не має значення, чи було відображено в адміністративному протоколі поліції, терміновому заборонному приписі стосовно кривдника, в обмежувальному приписі стосовно кривдника чи в іншому документі факт перших двох актів насильства.

Згідно із Законом України «Про запобігання та протидію домашньому насильству» загальну частину КК України доповнено новим розділом XIII-І «Обмежувальні заходи», який містить статтю 91-1 («Обмежувальні заходи, що застосовуються до осіб, які вчинили домашнє насильство»):

1. В інтересах потерпілого від злочину, пов'язаного з домашнім насильством, одночасно з призначенням покарання, не пов'язаного з позбавленням волі, або звільненням з підстав, передбачених цим кодексом, від кримінальної відповідальності чи покарання, суд може застосувати до особи, яка вчинила домашнє насильство, один або декілька обмежувальних заходів, відповідно до якого (яких) на засудженого можуть бути покладені такі обов'язки:

1) заборона перебувати в місці спільного проживання з особою, яка постраждала від домашнього насильства;

2) обмеження спілкування з дитиною в разі, якщо домашнє насильство вчинено стосовно дитини або в її присутності;

3) заборона наближатися на визначену відстань до місця, де особа, яка постраждала від домашнього насильства, може постійно чи тимчасово проживати, тимчасово чи систематично перебувати у зв'язку з роботою, навчанням, лікуванням чи з інших причин;

4) заборона листування, телефонних переговорів з особою, яка постраждала від домашнього насильства, інших контактів через засоби зв'язку чи електронних комунікацій особисто або через третіх осіб;

5) направлення для проходження програми для кривдників;

2. Заходи, передбачені частиною першою цієї статті, застосовуються до особи, яка на момент вчинення домашнього насильства досягла 18-річного віку;

3. Заходи, передбачені частиною першою цієї статті, можуть

застосовуватися на строк від одного до трьох місяців і за потреби можуть бути продовжені на визначений судом строк, але не більше як на 12 місяців.

Звертаємо увагу, що КК України передбачає лише три форми домашнього насильства: фізичне, психологічне та економічне. Щодо четвертої форми, передбаченої Законом України «Про запобігання та протидію домашньому насильству», – сексуального насильства, то вона за наявності підстав кваліфікується за іншими статтями КК України, зокрема як злочини проти статевої свободи та статевої недоторканості особи.

8. Сімейний кодекс України.

Кодексом визначено підстави виникнення, зміст особистих немайнових і майнових прав та обов’язків батьків і дітей, усиновлювачів та усиновлених, інших членів сім’ї та родичів. У положеннях кодексу чітко вказано, що регулювання сімейних відносин має здійснюватися з максимально можливим урахуванням інтересів дитини.

Водночас кодексом встановлена рівність прав та обов’язків дітей стосовно батьків, незалежно від того, чи перебували їхні батьки у шлюбі між собою.

Забороняються будь-які види експлуатації батьками своєї дитини, а також фізичні покарання дитини батьками, застосування ними інших видів покарань, які принижують людську гідність дитини.

Кодекс закріплює право дитини звернутися за захистом своїх прав та інтересів до органу опіки та піклування, інших органів державної влади, органів місцевого самоврядування та громадських організацій, а також, якщо дитина досягла чотирнадцяти років, безпосередньо до суду. Крім того, звертатися до зазначених установ за захистом прав та інтересів дитини, а також непрацездатних сина, дочки мають право їхні батьки як законні представники своєї дитини, без спеціальних на те повноважень.

9. Кримінальний процесуальний кодекс України.

Статтею 194 Кримінального процесуального кодексу України (далі – КПК України) передбачено ті самі обмежувальні заходи, що і статтею 91-1 КК України.

В обох випадках ці заходи мають запобіжне

значення та відрізняються переважно порядком призначення. Важливо звернути увагу, що згідно зі статтями 91-1 КК України та 194 КПК України суд не зобов'язаний, а може застосувати до особи, яка підозрюється у вчиненні кримінального правопорушення, пов'язаного з домашнім насильством, обмежувальні заходи.

В інтересах потерпілого від злочину, пов'язаного з домашнім насильством, крім обов'язків, передбачених ч. 5 ст. 194 КПК України, суд може застосувати до особи, яка підозрюється у вчиненні такого кримінального правопорушення, один або декілька таких обмежувальних заходів:

- 1) заборона перебувати в місці спільного проживання з особою, яка постраждала від домашнього насильства;
- 2) обмеження спілкування з дитиною у разі, якщо домашнє насильство вчинено стосовно дитини або в її присутності;
- 3) заборона наближатися на визначену відстань до місця, де особа, яка постраждала від домашнього насильства, може постійно чи тимчасово проживати, тимчасово чи систематично перебувати у зв'язку з роботою, навчанням, лікуванням або з інших причин;
- 4) заборона листування, телефонних переговорів з особою, яка постраждала від домашнього насильства, інших контактів через засоби зв'язку чи електронних комунікацій особисто або через третіх осіб;
- 5) направлення для проходження лікування від алкогольної, наркотичної або іншої залежності, від хвороб, що становлять небезпеку для оточуючих, направлення для проходження програми для кривдників (ч. 6 ст. 194 КПК України).

10. Цивільний процесуальний кодекс України.

Глава 13 «Розгляд судом справ про видачу і продовження обмежувального припису» містить такі статті: 350-1 («Підсудність»); 350-2 («Особи, які можуть бути заявниками»); 350-3 («Заінтересовані особи у справах про видачу обмежувального припису»); 350-4 («Зміст заяви»); 350-5 («Розгляд справи»); 350-6 («Рішення суду»), 350-7 («Продовження обмежувального припису»), 350-8 («Вручення рішення суду, повідомлення про видачу або продовження обмежувального припису»).

11. Цивільний кодекс України.

Залежно від віку суб'єкта правовідносин, крім повної цивільної дієздатності фізичної особи, кодекс визначає також часткову цивільну дієздатність та неповну цивільну дієздатність, характерною рисою яких є особливості правового статусу малолітньої та неповнолітньої особи в питаннях цивільної відповідальності.

12. Постанова Кабінету Міністрів України від 22.08.2018 № 658 «Про затвердження Порядку взаємодії суб'єктів, що здійснюють заходи у сфері запобігання та протидії домашньому насильству і насильству за ознакою статі».

Цим порядком визначено механізм взаємодії суб'єктів, які здійснюють заходи у сфері запобігання та протидії домашньому насильству і насильству за ознакою статі, спрямованої на забезпечення комплексного інтегрованого підходу до подолання насильства та сприяння реалізації прав осіб, постраждалих від насильства, шляхом запобігання насильству, ефективного реагування на факти насильства, надання допомоги та захисту постраждалим особам, забезпечення відшкодування заподіяної шкоди, належного розслідування фактів насильства та притягнення кривдників до передбаченої законом відповідальності.

13. Постанова Кабінету Міністрів України від 22.08.2018 № 654 «Про затвердження Типового положення про мобільну бригаду соціально-психологічної допомоги особам, які постраждали від домашнього насильства та/або насильства за ознакою статі».

Типове положення визначає порядок утворення, основні засади діяльності й організації роботи мобільної бригади соціально-психологічної допомоги особам, які постраждали від домашнього насильства та/або насильства за ознакою статі. Мобільна бригада – це спеціалізована служба підтримки осіб, які постраждали від домашнього насильства та/або насильства за ознакою статі.

Метою діяльності такої бригади є надання соціально-психологічної допомоги постраждалим особам, зокрема соціальних послуг із консультування, кризового та екстреного втручання, соціальної профілактики відповідно до їхніх потреб.

Мобільна бригада надає соціальні послуги шляхом проведення фахової консультації за допомогою телефонного зв'язку, з виїздом у спеціально організованому транспорті до місця проживання (перебування) постраждалих осіб чи іншого вказаного ними місця, у приміщенні загальної чи спеціалізованої служби підтримки постраждалих осіб, в іншому приміщенні, визначеному місцевими органами виконавчої влади або органами місцевого самоврядування.

14. Постанова Кабінету Міністрів України від 22.08.2018 № 655 «Про затвердження Типового положення про притулок для осіб, які постраждали від домашнього насильства та/або насильства за ознакою статі».

Притулок для осіб, які постраждали від домашнього насильства та/або насильства за ознакою статі, – це спеціалізована служба підтримки осіб, які постраждали від домашнього насильства та/або насильства за ознакою статі.

Основними завданнями такого притулку є:

- забезпечення місцем безпечного тимчасового цілодобового перебування постраждалих осіб;
- надання постраждалим особам за місцем безпечного тимчасового цілодобового перебування комплексної допомоги (психологічних, соціально-побутових, соціально-медичних, інформаційних, юридичних та інших послуг) на основі оцінки їхніх потреб та індивідуального підходу до особи з урахуванням віку, статі, стану здоров'я та соціального становища.

15. Постанова Кабінету Міністрів України від 24.09.2008 № 866 «Питання діяльності органів опіки та піклування, пов'язаної із захистом прав дитини».

Цією постановою затверджено Порядок провадження органами опіки та піклування діяльності, пов'язаної із захистом прав дитини, що визначає механізм провадження органами опіки та піклування діяльності, пов'язаної із захистом прав дитини.

16. Постанова Кабінету Міністрів України від 03.10.2018 № 800 «Деякі питання соціального захисту дітей, які перебувають у складних життєвих обставинах, у тому числі таких, що можуть загрожувати їх життю та здоров'ю».

Затверджений цією постановою порядок та механізм взаємодії органів державної влади, органів місцевого самоврядування, закладів освіти, охорони здоров'я, соціального захисту населення, інших закладів та установ під час забезпечення соціального захисту дітей, які перебувають у складних життєвих обставинах, виявлення випадків жорстокого поводження з ними, виникнення безпосередньої загрози їх життю або здоров'ю.

17. Постанова Кабінету Міністрів України від 20.03.2019 № 234 «Про затвердження Порядку формування, ведення та доступу до Єдиного державного реєстру випадків домашнього насильства та насильства за ознакою статі».

Затверджений цією постановою порядок визначає процедуру формування, ведення та доступу до Єдиного державного реєстру випадків домашнього насильства та насильства за ознакою статі з метою захисту життєво важливих інтересів постраждалих осіб, зокрема дітей, запобігання повторним випадкам насильства, забезпечення здійснення заходів у сфері запобігання та протидії насильству, обліку випадків насильства, узагальнення та аналізу інформації про насильство, надання комплексної та своєчасної допомоги постраждалим особам суб'єктами, що здійснюють заходи у сфері запобігання та протидії насильству, тощо.

18. Наказ Міністерства внутрішніх справ України від 08.02.2019 № 100 «Про затвердження Порядку ведення єдиного обліку в органах (підрозділах) поліції заяв і повідомлень про кримінальні правопорушення та інші події».

Цей порядок регулює ведення в центральному органі управління поліції, міжрегіональних територіальних органах поліції та їх територіальних (відокремлених) підрозділах, головних управліннях Національної поліції в Автономній Республіці Крим та м. Севастополі, областях та м. Києві, територіальних (відокремлених) підрозділах (управліннях, відділах,

відділеннях) поліції єдиного обліку заяв і повідомлень про кримінальні правопорушення та інші події з використанням інформаційно-телекомунікаційної системи «Інформаційний портал Національної поліції України».

19. Наказ Міністерства внутрішніх справ України від 06.11.2015 № 1376 «Про затвердження Інструкції з оформлення матеріалів про адміністративні правопорушення в органах поліції».

Ця інструкція встановлює порядок оформлення в органах Національної поліції України, в тому числі в їх структурних (відокремлених) підрозділах, матеріалів про адміністративні правопорушення, розгляду справ про адміністративні правопорушення, а також контролю за дотриманням законодавства під час оформлення матеріалів про адміністративні правопорушення, крім правопорушень у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху.

20. Наказ Міністерства внутрішніх справ України від 01.08.2018 № 654 «Про затвердження Порядку винесення уповноваженими підрозділами органів Національної поліції України термінового заборонного припису стосовно кривдника».

Цей порядок визначає процедуру винесення уповноваженими підрозділами органів Національної поліції України термінового заборонного припису стосовно кривдника.

21. Наказ Міністерства внутрішніх справ України від 25.02.2019 № 124 «Про затвердження Порядку взяття на профілактичний облік, проведення профілактичної роботи та зняття з профілактичного обліку кривдника уповноваженим підрозділом органу Національної поліції України».

Цей порядок встановлює процедуру взяття на профілактичний облік, проведення профілактичної роботи та зняття з профілактичного обліку кривдника уповноваженим підрозділом органу Національної поліції України з метою недопущення повторного вчинення домашнього насильства, забезпечення контролю за дотриманням кривдником тимчасових обмежень його прав та виконанням обов'язків, покладених на нього у зв'язку з учиненням домашнього насильства.

22. Наказ Міністерства соціальної політики України та Міністерства внутрішніх справ України від 13.03.2019 № 369/180 «Про затвердження Порядку проведення оцінки ризиків вчинення домашнього насильства».

Цей порядок визначає процедуру проведення оцінки ймовірності продовження чи повторного вчинення домашнього насильства, настання тяжких або особливо тяжких наслідків його вчинення, а також смерті постраждалої особи з метою визначення ефективних заходів реагування, спрямованих на припинення такого насильства та попередження його повторного вчинення.

23. Наказ Міністерства охорони здоров'я України від 01.02.2019 № 278 «Про затвердження Порядку проведення та документування результатів медичного обстеження постраждалих осіб від домашнього насильства або осіб, які ймовірно постраждали від домашнього насильства, та надання їм медичної допомоги».

Цей порядок визначає механізм проведення та документування результатів медичного обстеження постраждалих від домашнього насильства осіб або осіб, які ймовірно постраждали від домашнього насильства, насильства за ознакою статі, та надання їм медичної допомоги з метою забезпечення подолання і протидії домашньому насильству та сприяння реалізації прав осіб, які від нього постраждали.

24. Наказ Міністерства освіти і науки України від 02.10.2018 № 1047 «Про затвердження Методичних рекомендацій щодо виявлення, реагування на випадки домашнього насильства і взаємодії педагогічних працівників із іншими органами та службами».

Ці методичні рекомендації розроблено з метою забезпечення комплексного інтегрованого підходу до протидії домашньому насильству та сприяння реалізації прав осіб, постраждалих від домашнього насильства, шляхом проведення превентивних заходів, ефективного реагування на факти домашнього насильства та для використання у закладах освіти, які є суб'єктами взаємодії, що здійснюють заходи у сфері запобігання та протидії домашньому насильству.

Розділ 2

АЛГОРИТМ ДІЙ УПОВНОВАЖЕНИХ ПІДРОЗДІЛІВ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ УКРАЇНИ ПРИ НАДАННІ ДОПОМОГИ ТА ЗАХИСТУ ОСОБАМ, ПОСТРАЖДАЛИМ ВІД ДОМАШНЬОГО НАСИЛЬСТВА

Поняття «взаємодія» є надзвичайно багатозначним. У довідковій літературі термін «взаємодія» визначається через слово «погодженість».

З погляду філософії під взаємодією розуміють процес опосередкованого або безпосереднього впливу соціальних об'єктів один на одного, у якому взаємодіючі сторони пов'язані циклічною причинною залежністю. Управлінський підхід визначає взаємодію як форму зв'язку елементів системи, за допомогою якої вони, взаємодоповнюючи один одного, створюють умови для успішного функціонування системи в цілому. Крім того, взаємодію визначають і як управлінську функцію, що спрямована на переведення системи від індивідуальної до спільної, узгодженої за місцем, часом і метою діяльності, і як процес обміну інформацією.

Соціологічний підхід дає можливість вивчити взаємодію суб'єктів адміністративної діяльності як соціально-правове явище на підставі емпіричних матеріалів соціологічних досліджень та досягнень сучасної соціології. Взаємодія, як найпростіша модель соціального явища та процесу, можлива лише за таких умов: наявності двох або більшої кількості індивідів, що обумовлюють переживання та поведінку один одного; наявності актів, за допомогою яких вони обумовлюють взаємні переживання та поступки; наявності провідників, що здійснюють передачу дії або подразнення від одного індивіда до іншого.

Фахівці в галузі оперативно-розшукової діяльності під взаємодією розуміють обґрунтовану законом та підзаконними актами, узгоджену за місцем і часом у необхідних межах діяльність оперативних підрозділів, що здійснюється відповідно до їх компетенції та спрямована на попередження, виявлення й розкриття злочинів, виявлення та ліквідацію причин правопорушень і умов, що сприяють їх скоєнню.

У кримінальному процесі та криміналістиці взаємодія розглядається як узгоджена діяльність різних ланок однієї або декількох організаційних систем, спрямованих на досягнення загальної мети з найменшими витратами сил, засобів і часу.

В адміністративно-правовій літературі переважно пропонується поняття взаємодії, що складається з двох головних ознак – як узгодженої та скоординованої діяльності.

Слід зазначити, що в межах досліджуваної нами проблеми взаємодія передбачає узгодження цілей і об'єднання зусиль усіх суб'єктів запобігання та протидії домашньому насильству для найбільш ефективної протидії цьому негативному соціальному явищу.

На підставі аналізу наукових праць можна виокремити такі види взаємодії в контексті розглядуваної теми: внутрішня, зовнішня, постійна, разова.

Зовнішня взаємодія – це взаємодія уповноважених підрозділів органів Національної поліції України і їх співробітників із іншими суб'єктами запобігання та протидії домашньому насильству.

Внутрішня взаємодія – це взаємодія уповноважених підрозділів органів Національної поліції України і їх співробітників між собою.

Постійна взаємодія – це взаємодія уповноважених підрозділів органів Національної поліції України з суб'єктами запобігання та протидії домашньому насильству яка має стійкий системний характер та, як правило, відбувається за заздалегідь складений та погодженим планом.

Разова взаємодія – це взаємодія уповноважених підрозділів органів Національної поліції України з суб'єктами запобігання та протидії домашньому насильству, яка виникає в разі для вирішення конкретної задачі.

До уповноважених підрозділів органів Національної поліції України можна віднести: дільничних офіцерів поліції (далі – ДОП), поліцейських ювенальної превенції, слідчих, патрульних поліцейських, чергових поліцейських, операторів служби «102». Під час організації внутрішньої взаємодії ДОП керуються Інструкцією з організації діяльності дільничних офіцерів поліції та поліцейських офіцерів громад, затвердженою наказом МВС України № 650 від 28.07.2018, відповідно до якої завданнями ДОП є: 1) діяльність, що ґрунтується на принципі взаємодії з населенням на засадах партнерства та має на меті співпрацю з громадянами, громадськими організаціями, установами, підприємствами різних форм власності; 2) взаємодія з органами державної влади та місцевого самоврядування, населенням і утвореними відповідно до чинного законодавства громадськими формуваннями з охорони громадського порядку. В п. 5 глави 1 інструкції зазначається, що ДОП при здійсненні своїх повноважень взаємодіють зі органами (підрозділами) поліції, центральними та місцевими органами виконавчої влади. Згідно з п. 6 глави 4 Інструкції у своїй роботі ДОП взаємодіють із іншими органами та підрозділами поліції шляхом: обміну інформацією; участі в плануванні та реалізації спільних заходів, що проводяться за наказом керівника відділу (відділення) поліції. Крім того, інструкція

містить положення стосовно того, що ДОП із метою виконання своїх обов'язків можуть вживати у взаємодії зі службою у справах дітей обласних, Київської та Севастопольської міських державних адміністрацій, районних, районних у містах Києві та Севастополі державних адміністрацій заходів щодо встановлення особи дитини, місця її проживання, відомостей про батьків або осіб, які їх замінюють, інших родичів, місця їх проживання (перебування) у разі надходження повідомлення про дитину, яка залишилась без батьківського піклування.

2.1. Взаємодія органів Національної поліції України з іншими органами виконавчої влади та органами місцевого самоврядування щодо протидії домашньому насильству

Питання зовнішньої взаємодії суб'єктів, що здійснюють заходи у сфері запобігання та протидії домашньому насильству, висвітлені в ст. 15 Закону України «Про запобігання та протидію домашньому насильству».

Так, взаємодія суб'єктів, що здійснюють заходи у сфері запобігання та протидії домашньому насильству, передбачає:

1) взаємне інформування не пізніше однієї доби (в попередньому законі був визначений строк 3 доби) про виявлені факти домашнього насильства у випадках, передбачених цим законом, із дотриманням правового режиму інформації з обмеженим доступом;

2) реагування на випадки домашнього насильства відповідно до компетенції та з урахуванням оцінки ризиків, що загрожують постраждалій особі;

3) узгодження заходів реагування на випадки домашнього насильства та надання дієвої допомоги постраждалим особам, що здійснюються різними суб'єктами;

4) розроблення та виконання відповідно до компетенції програм для кривдників;

5) розроблення та виконання відповідно до компетенції програм із запобігання та протидії домашньому насильству;

6) організацію здійснення заходів у сфері запобігання та протидії домашньому насильству відповідно до компетенції;

7) обмін досвідом у сфері запобігання та протидії домашньому насильству;

8) скоординовану міжвідомчу підготовку фахівців, які представляють суб'єктів, що здійснюють заходи у сфері запобігання та протидії домашньому насильству;

9) здійснення спеціально уповноваженими органами у сфері запобігання та протидії домашньому насильству моніторингу дотримання вимог законодавства суб'єктами, що здійснюють заходи у сфері запобігання та протидії домашньому насильству, розроблення пропозицій щодо вдосконалення законодавства та практики його застосування. Порядок взаємодії суб'єктів, що здійснюють заходи у сфері запобігання та протидії домашньому насильству, має бути затверджений Кабінетом Міністрів України.

Загалом необхідно підготувати якісний нормативно-правовий акт, який міститиме чіткі алгоритми взаємодії між суб'єктами та бланки документів, що складаються під час такої взаємодії. До визначених у законі напрямів взаємодії суб'єктів запобігання та протидії домашньому насильству, на наш погляд, варто додати участь у плануванні і реалізації спільних заходів. Так, із 2001 р. з 25 листопада до 10 грудня щороку в Україні проводиться акція «16 днів проти насильства», мета якої – привернення уваги громадськості зокрема і до проблеми домашнього насильства, формування ненасильницької ідеології в суспільстві, здійснення конкретних заходів щодо запобігання будь-яким формам домашнього насильства. У межах акції організовуються круглі столи, конференції, навчальні семінари тощо. У навчальних закладах проводяться лекції та виховні години щодо формування вміння запобігати та протидіяти домашньому насильству, під час яких розповсюджуються інформаційні матеріали з питань запобігання та протидії домашньому насильству. За ініціативою МВС України в межах цього заходу раніше проводилась загальнодержавна оперативно-профілактична операція «Побут».

Особливу увагу слід приділити питанням взаємодії суб'єктів у випадку домашнього насильства щодо дитини. Слід зазначити, що домашнє насильство стосовно дитини є проявом жорстокого поводження з дитиною.

Так, відповідно до Закону України «Про охорону дитинства» жорстоке поводження з дитиною являє собою будь-які форми фізичного, психологічного, сексуального або економічного насильства над дитиною, зокрема домашнього насильства, а також будь-які незаконні угоди стосовно дитини, зокрема вербування, переміщення, переховування, передача або одержання дитини, вчинені з метою експлуатації з використанням обману, шантажу чи уразливого стану дитини. Звернення про факти жорстокого поводження з дітьми або загрозу його вчинення можуть подаватися в усній або письмовій формі за місцем проживання (перебування) дитини самою дитиною, батьками, одним із батьків дитини або особою/особами, які їх замінюють, будь-

якими фізичними та юридичними особами до: служб у справах дітей; закладів соціального захисту дітей; центрів соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді; органів Національної поліції України; закладів освіти; закладів охорони здоров'я.

Усі звернення та повідомлення з приводу жорстокого поводження з дітьми або загрози його вчинення реєструються суб'єктами, до яких надійшла інформація, у журналі обліку звернень та повідомлень про жорстоке поводження з дітьми або загрозу його вчинення та протягом однієї доби направляються до служби у справах дітей і органу Національної поліції України за місцем проживання (перебування) дитини.

При виявленні фактів жорстокого поводження з дитиною:

- поліцейські здійснюють прийняття інформації про факти жорстокого поводження з дітьми або загрозу його вчинення цілодобово. Заяви та повідомлення зобов'язані приймати всі працівники органів Національної поліції України;

- у разі неможливості подання письмової заяви працівник органу Національної поліції України повинен скласти протокол усної заяви або рапорт про факт жорстокого поводження з дитиною (загрозу його вчинення), у якому зазначаються: прізвище, ім'я, по батькові постраждалої дитини, інформація про особу, яка жорстоко поводитися з дитиною чи реально мала такий намір, час і місце випадку, інші необхідні обставини;

- при отриманні інформації про факт жорстокого поводження з дитиною (загрозу його вчинення) працівник органу Національної поліції України уживає заходів щодо її внесення до журналу Єдиного обліку заяв і повідомлень про вчинені кримінальні правопорушення та інші події;

- усі заяви, повідомлення, протоколи усної заяви, рапорти про факти жорстокого поводження з дітьми (загрозу його вчинення) розглядає керівництво органу Національної поліції України та надає письмові резолюції працівникам уповноваженого підрозділу органу Національної поліції України щодо необхідних заходів для подальшого прийняття рішення згідно із законодавством;

- після отримання заяви, повідомлення, складання протоколу усної заяви або рапорту про факт жорстокого поводження з дитиною (загрозу його вчинення) працівник органу Національної поліції України за наявності ознак кримінального правопорушення негайно інформує про це керівника органу досудового розслідування для попередньої кваліфікації такого правопорушення та внесення інформації до ЄРДР та інформує начальника органу Національної поліції України;

– за результатами розгляду звернення, повідомлення про факт жорстокого поводження з дитиною (загрозу його вчинення) працівники уповноваженого підрозділу органу Національної поліції зобов'язані поінформувати батьків дитини або осіб, які їх замінюють (якщо не вони є винуватцями жорстокого поводження з дитиною або загрози його вчинення), службу у справах дітей та, у разі потреби, органи прокуратури й суд.

Сприяти ефективній взаємодії суб'єктів запобігання та протидії домашньому насильству має запровадження функціонування Єдиного державного реєстру випадків домашнього насильства та насильства за ознакою статі. Єдиний державний реєстр випадків домашнього насильства та насильства за ознакою статі (далі – Реєстр) – це автоматизована інформаційно-телекомунікаційна система, призначена для збирання, реєстрації, накопичення, зберігання, адаптування, зміни, поновлення, використання, поширення (розповсюдження, реалізації, передачі), знеособлення і знищення визначених Законом України «Про запобігання та протидію домашньому насильству» даних про випадки домашнього насильства та насильства за ознакою статі.

Відповідно до ст. 16 Закону України «Про запобігання та протидію домашньому насильству» Реєстр ведеться з метою:

1) захисту життєво важливих інтересів постраждалих осіб, зокрема постраждалих дітей;

2) попередження повторних випадків домашнього насильства та насильства за ознакою статі;

3) забезпечення здійснення заходів у сфері запобігання та протидії домашньому насильству та у сфері запобігання та протидії насильству за ознакою статі;

4) надання комплексної та своєчасної допомоги постраждалим особам суб'єктами, що здійснюють заходи у сфері запобігання та протидії домашньому насильству та у сфері запобігання та протидії насильству за ознакою статі;

5) обліку випадків домашнього насильства та насильства за ознакою статі;

6) координації діяльності суб'єктів, що здійснюють заходи у сфері запобігання та протидії домашньому насильству та у сфері запобігання та протидії насильству за ознакою статі.

До Реєстру вносяться відомості (окремо за кожним випадком насильства) про:

1) працівника суб'єкта, що здійснює заходи у сфері запобігання та протидії домашньому насильству, або суб'єкта, що здійснює заходи у сфері запобігання та протидії насильству за ознакою статі, який вніс

відомості про випадок насильства до Реєстру або відкоригував їх (дата внесення; прізвище, ім'я, по батькові; посада; номер контактного телефону; найменування та адреса відповідного суб'єкта);

2) особу, яка повідомила про вчинення насильства (прізвище, ім'я, по батькові; число, місяць, рік народження; місце проживання; номер контактного телефону), – за згодою;

3) постраждалу особу (прізвище, ім'я, по батькові; число, місяць, рік народження; стать; громадянство; місце проживання; місце навчання та/або місце роботи; номер контактного телефону) – за згодою;

4) кривдника (прізвище, ім'я, по батькові; число, місяць, рік народження; стать; громадянство; місце проживання; місце навчання та/або місце роботи; номер контактного телефону) та про характер відносин між кривдником і постраждалою особою;

5) випадок домашнього насильства (дата вчинення; місце вчинення; форма домашнього насильства; вид шкоди чи страждань, завданих унаслідок насильства за ознакою статі; короткий опис);

6) потреби постраждалої особи;

7) суб'єктів, що здійснюють заходи у сфері запобігання та протидії домашньому насильству, або суб'єктів, що здійснюють заходи у сфері запобігання та протидії насильству за ознакою статі, у зв'язку з виявленням випадку насильства (найменування; повноваження; місцезнаходження та номер контактного телефону (крім спеціалізованих служб підтримки));

8) вичерпний перелік заходів, здійснених у зв'язку з виявленням випадку насильства, та їх результат.

Згода на внесення персональних даних про особу, яка повідомила про вчинення насильства, або про постраждалу особу надається відповідною особою з дотриманням вимог Закону України «Про захист персональних даних». У разі, якщо зазначена особа є дитиною, така згода надається її батьками або іншими законними представниками, а якщо батьки (інші законні представники дитини) є кривдниками або ухиляються від захисту прав та інтересів дитини, – органом опіки та піклування. У разі, якщо зазначена особа є недієздатною, така згода надається її законним представником, а якщо її законний представник є кривдником або ухиляється від захисту прав та інтересів недієздатної особи, – органом опіки та піклування.

Персональні дані про особу, яка повідомила про вчинення насильства, зберігаються у Реєстрі протягом одного року зі дня надходження відповідної інформації про вчинення насильства. Персональні дані про постраждалу особу зберігаються у Реєстрі протягом трьох років зі дня вчинення домашнього насильства.

Персональні дані про кривдника зберігаються у Реєстрі від 1 до 10 років (ч. 5 ст. 16 Закону України «Про запобігання та протидію домашньому насильству»). У разі спростування факту вчинення насильства, а також після закінчення строку зберігання у Реєстрі персональних даних такі дані підлягають видаленню або знищенню в порядку, встановленому законом. Формування Реєстру здійснюється окремо за кожним випадком домашнього насильства шляхом внесення до нього відповідної інформації. Відомості до Реєстру (крім відомостей про кривдника) вносяться усіма суб'єктами, що здійснюють заходи у сфері запобігання та протидії домашньому насильству (крім громадян України, іноземців та осіб без громадянства, які перебувають в Україні на законних підставах).

Однак відомості про кривдника вносяться до Реєстру виключно:

1) відповідальними структурними підрозділами місцевих державних адміністрацій, до повноважень яких належить здійснення заходів у сфері запобігання та протидії домашньому насильству;

2) відповідальними виконавчими органами сільських, селищних, міських, районних у містах (у разі їх створення) рад, до повноважень яких належить здійснення заходів у сфері запобігання та протидії домашньому насильству;

3) уповноваженими підрозділами органів Національної поліції України. Відомості про кривдника вносяться до Реєстру у разі наявності обґрунтованої підозри вчинення ним насильства, зокрема після підтвердження такого факту шляхом проведення перевірки відповідної інформації згідно з порядком взаємодії суб'єктів, що здійснюють заходи у сфері запобігання та протидії домашньому насильству, який має бути розроблений та затверджений Кабінетом Міністрів України.

Доступ до Реєстру надається:

1) працівникам спеціально уповноважених органів у сфері запобігання та протидії домашньому насильству, до посадових обов'язків яких належать запобігання та протидія домашньому насильству;

2) уповноваженим особам (координаторам) із питань запобігання та протидії насильству місцевих державних адміністрацій та сільських, селищних, міських, районних у містах (у разі їх створення) рад;

3) працівникам відповідальних структурних підрозділів місцевих державних адміністрацій та відповідальних виконавчих органів сільських, селищних, міських, районних у містах (у разі їх створення) рад із питань запобігання та протидії насильству за ознакою статі;

4) працівникам уповноважених підрозділів органів Національної поліції України;

5) працівникам служб у справах дітей – у частині випадків насильства, в яких кривдниками або потерпілими особами є діти.

Доступ відповідних працівників до Реєстру здійснюється з використанням електронного цифрового підпису. Держателем Реєстру є центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері запобігання та протидії домашньому насильству, тобто Міністерство соціальної політики України.

Адміністратором Реєстру є державне підприємство, визначене згаданим міністерством, що здійснює заходи зі створення, впровадження і супроводження програмного забезпечення Реєстру, відповідає за його технічне і технологічне забезпечення, збереження та захист даних Реєстру, здійснює технічні й технологічні заходи з надання, блокування та анулювання доступу до Реєстру, організовує та проводить навчання щодо роботи з Реєстром. Порядок формування, ведення та доступу до Реєстру визначений постановою Кабінету Міністрів України № 234 від 20.03.2019 «Про затвердження Порядку формування, ведення та доступу до Єдиного державного реєстру випадків домашнього насильства та насильства за ознакою статі».

2.2. Взаємодія органів Національної поліції України з громадськими організаціями та засобами масової інформації щодо запобігання домашньому насильству

Застосовані у комплексі й коректно, різноманітні засоби взаємодії поліції з населенням сприяють зниженню злочинності, ефективному розкриттю вже скоєних злочинів і відновленню законності. Водночас вони формують у людей відчуття наявності поблизу дружньої сили, що здатна допомогти та захистити у потрібний момент. До нових форм правоохоронної діяльності громадськості належать: консультативні комітети, організації сусідської взаємодопомоги та координаційні шкільні ради. Зазначені вище форми правоохоронної діяльності громадськості ефективно функціонують у більшості розвинених зарубіжних країн (Великобританії, США, Норвегії, Франції та ін.).

Такі властивості засобів масової інформації, як оперативність, широта впливу на великі маси людей, ефективність та економічна доцільність, виділяють пресу, радіо, телебачення в низку найбільш перспективних засобів впливу на широкі верстви населення.

Відповідно до Закону України «Про Національну поліцію» діяльність поліції є гласною. Поліція інформує засоби масової інформації про свою діяльність, стан громадського порядку та заходи

щодо його зміцнення. А масмедіа, у свою чергу, надають таку інформацію населенню.

Від того, наскільки постійним і насиченим є зв'язок між цими суб'єктами, наскільки надана інформація достовірною, такою, що відповідає вимогам своєчасності обговорення проблеми, залежить бажання громадян підтримувати і допомагати органам поліції у їхній діяльності. Така діяльність передбачає: розповсюдження серед громадськості друкованої продукції (газет і журналів), що пропагує та популяризує діяльність поліції; оприлюднення об'єктивних фактів щодо резонансних подій; проведення тематичних рубрик, радіопрограм і телепередач, що віддзеркалюють небезпеку і соціальну корисність дій органів поліції, конкретні факти прояву професійного героїзму працівників поліції, висвітлюють діяльність кращих підрозділів і служб поліції; запровадження в Інтернеті «поліцейської сторінки»; участь представників преси і телебачення при проведенні виступів працівників поліції серед населення, у трудових колективах. Зазначена інформація передусім пов'язана з цікавістю та корисністю, має попереджувальний характер, веде до зменшення соціальної напруженості, надає змогу розвіяти всілякі чутки і домисли. Окрім цього, за погодженням із поліцією засоби масової інформації можуть акредитувати своїх журналістів при її службах і підрозділах. Такі акредитовані журналісти мають право брати участь у зборах і рейдах, що проводяться підрозділом; друкуватися у «поліцейських» журналах і газетах; виїжджати з перевітками в райвідділи; контролювати виконання працівниками поліції відомчих нормативних актів МВС України, своєчасний розгляд скарг громадян. Зокрема, за результатами таких відряджень журналіст дає загальну оцінку роботі конкретного підрозділу органу поліції, виявляє допущені ним порушення, що вплинули на низький рівень розкриття злочинів у регіоні, і наприкінці надає керівнику органу рекомендації щодо усунення недоліків в роботі своїх підрозділів.

Виділяють такі напрями, за якими правоохоронні органи можуть використовувати засоби масової інформації: 1) правове виховання населення; 2) спонукання населення до надання допомоги в розкритті та розслідуванні правопорушень; 3) усунення, блокування або нейтралізація обставин, що сприяють вчиненню злочинів; 4) активне використання прогресивних форм профілактики правопорушень; 5) підвищення авторитету правоохоронних органів та ін.

Важливо, що суб'єкти, котрі здійснюють заходи у сфері запобігання та протидії домашньому насильству, залучають до співпраці з організації та здійснення таких заходів і надання дієвої

допомоги постраждалим особам громадські об'єднання, іноземні неурядові організації та інших заінтересованих осіб. Дійсно, як свідчить практика, саме громадські та неурядові організації сприяють ефективному здійсненню заходів із запобігання та протидії домашньому насильству. Так, при громадській організації «Ла Страда-Україна» функціонує національна гаряча лінія з попередження домашнього насильства. Цією організацією розроблені стандартні операційні процедури, що дозволяють ефективно перенаправляти отриману інформацію про випадки домашнього насильства щодо дітей уповноваженим суб'єктам та моніторити реагування на них.

У свою чергу, представництвом Фонду ООН у галузі народонаселення (UNFPA) в Україні проведено серію спеціалізованих міжвідомчих тренінгів «Посилення ефективності міжвідомчої взаємодії у сфері запобігання та протидії насильству за ознакою статі та домашньому насильству». Зважаючи на економічне становище в країні, необхідно налагоджувати ефективну співпрацю з громадськими та неурядовими організаціями, що мають необхідні ресурси для ефективного запобігання домашньому насильству.

Суб'єктами адміністративно-правового реагування на вчинення домашнього насильства є наділені відповідними повноваженнями державні органи, органи виконавчої влади і місцевого самоврядування та їх структурні підрозділи, об'єднання громадян, підприємства, установи та організації, а також фізичні особи – громадяни України, іноземці та особи без громадянства, які наділені відповідною правосуб'єктністю та вступають в адміністративно-правові відносини у зв'язку зі вчиненням такого насильства, спрямовані на його припинення, недопущення в подальшому та покарання кривдника. В частині адміністративно-правового регулювання визначення та функціонування зазначених суб'єктів слід відзначити його достатньо повне забезпечення на рівні законодавства та часткове – на рівні підзаконних актів. Зазначена проблема передусім стосується нормативно-правових або локальних правових актів, що визначають основні правила організації державних органів та їх структурних підрозділів, котрі віднесені законодавцем до суб'єктів адміністративно-правового реагування на вчинення домашнього насильства. Положення про таких суб'єктів потребують доопрацювання, доповнення та уточнення з урахуванням зазначеного напрямку роботи.

АЛГОРИТМ ВЗАЄМОДІЙ СУБ'ЄКТІВ ІЗ ВИПАДКОМ ДОМАШНЬОГО НАСИЛЬСТВА

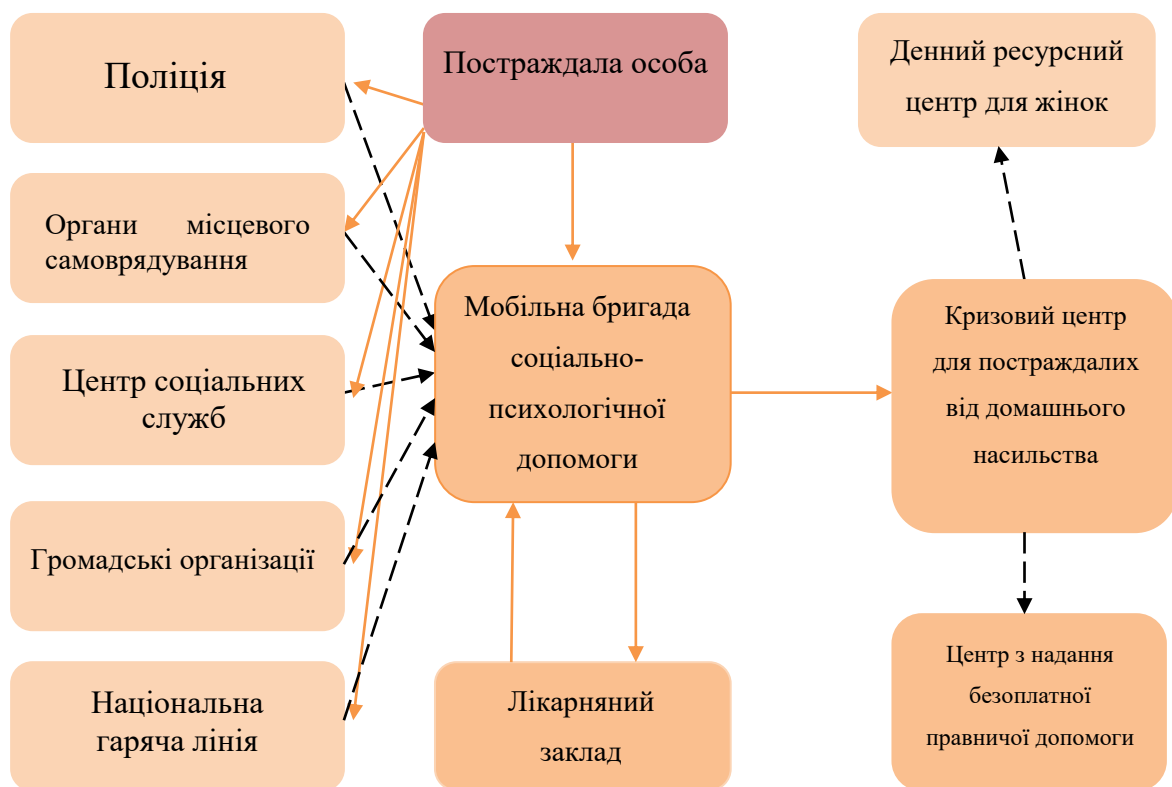
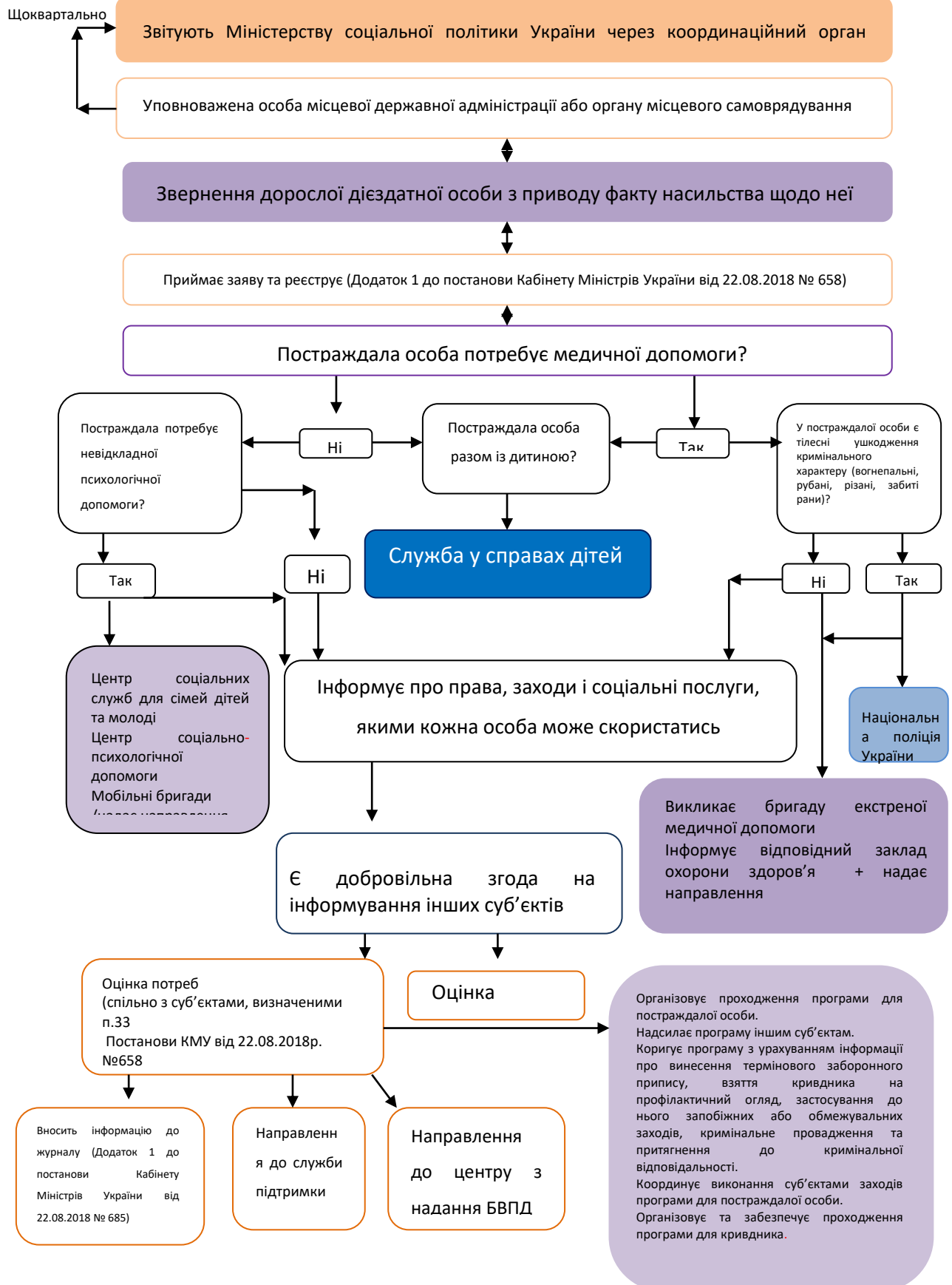

Схема взаємодії суб'єктів у разі звернення до уповноваженої особи місцевої державної адміністрації або органу місцевого самоврядування (уповноваженої особи) з приводу факту домашнього насильства

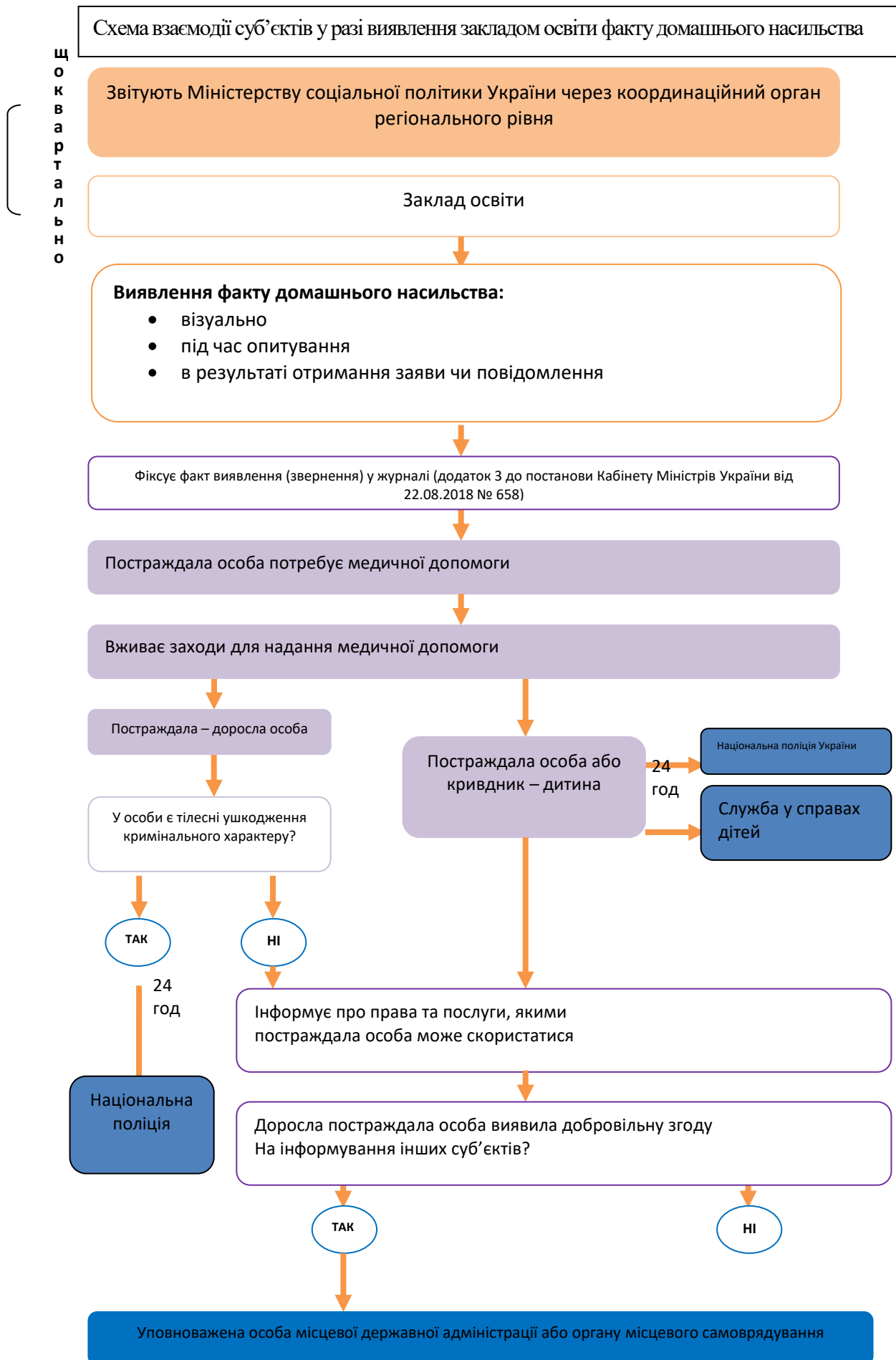
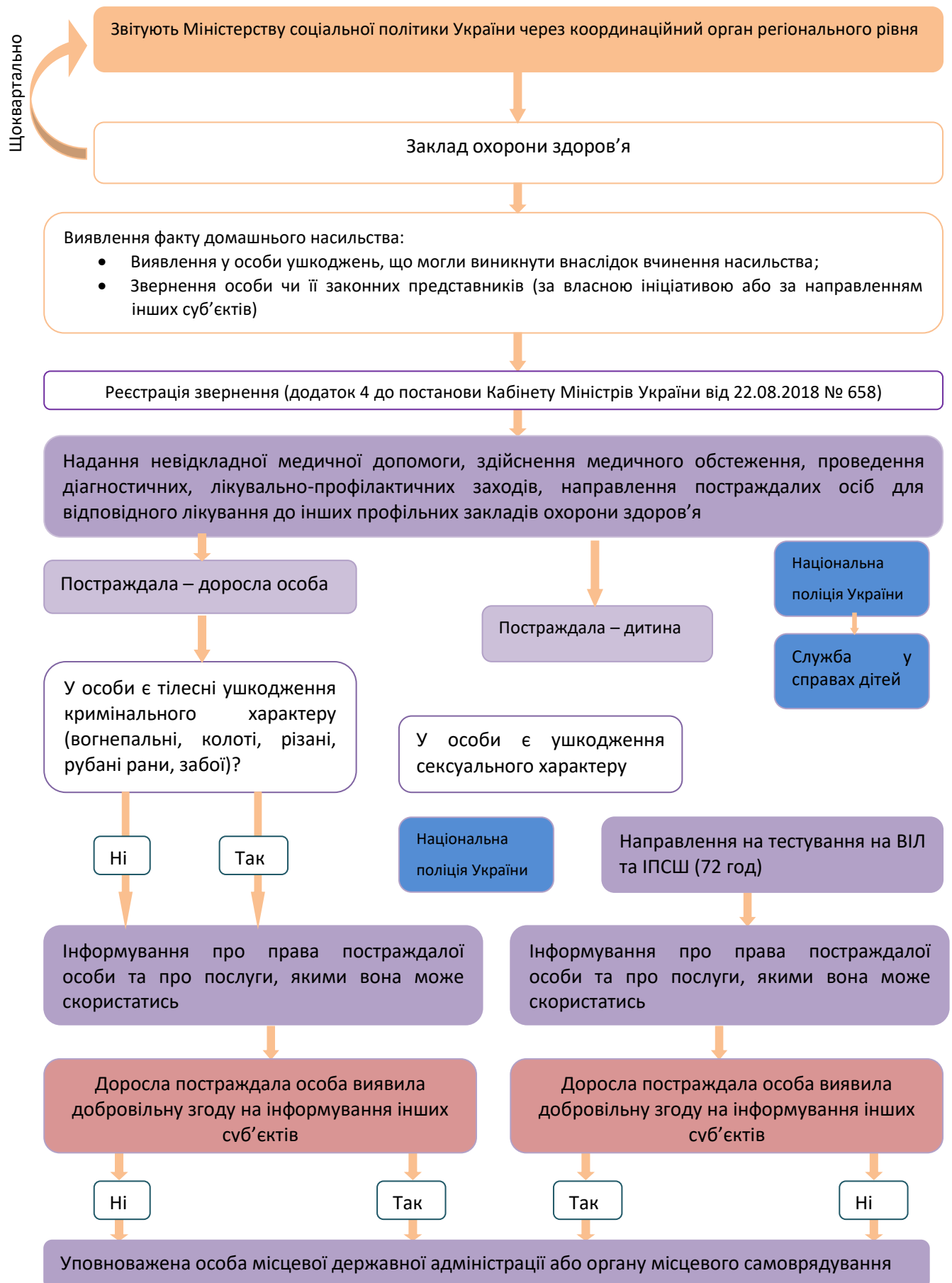
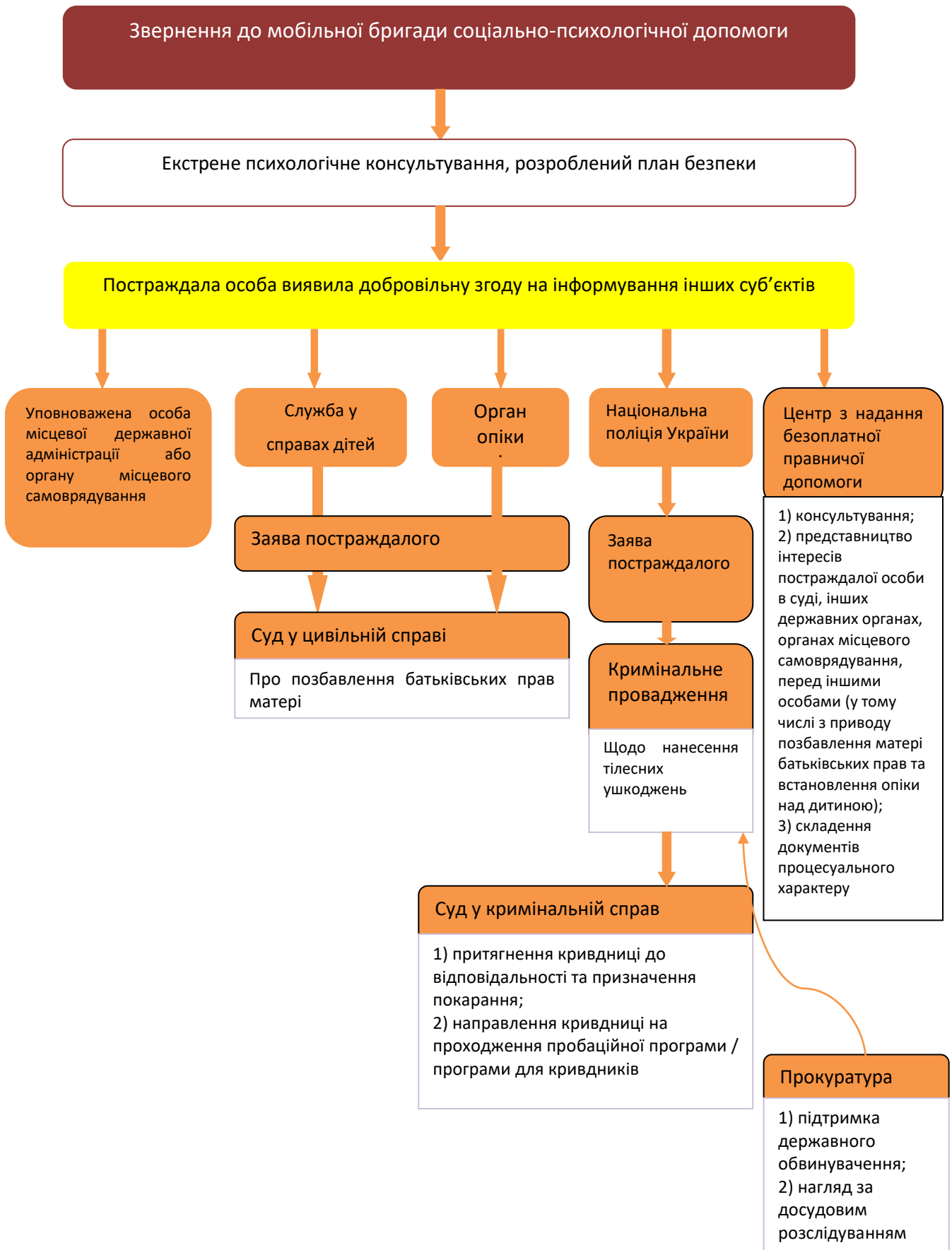

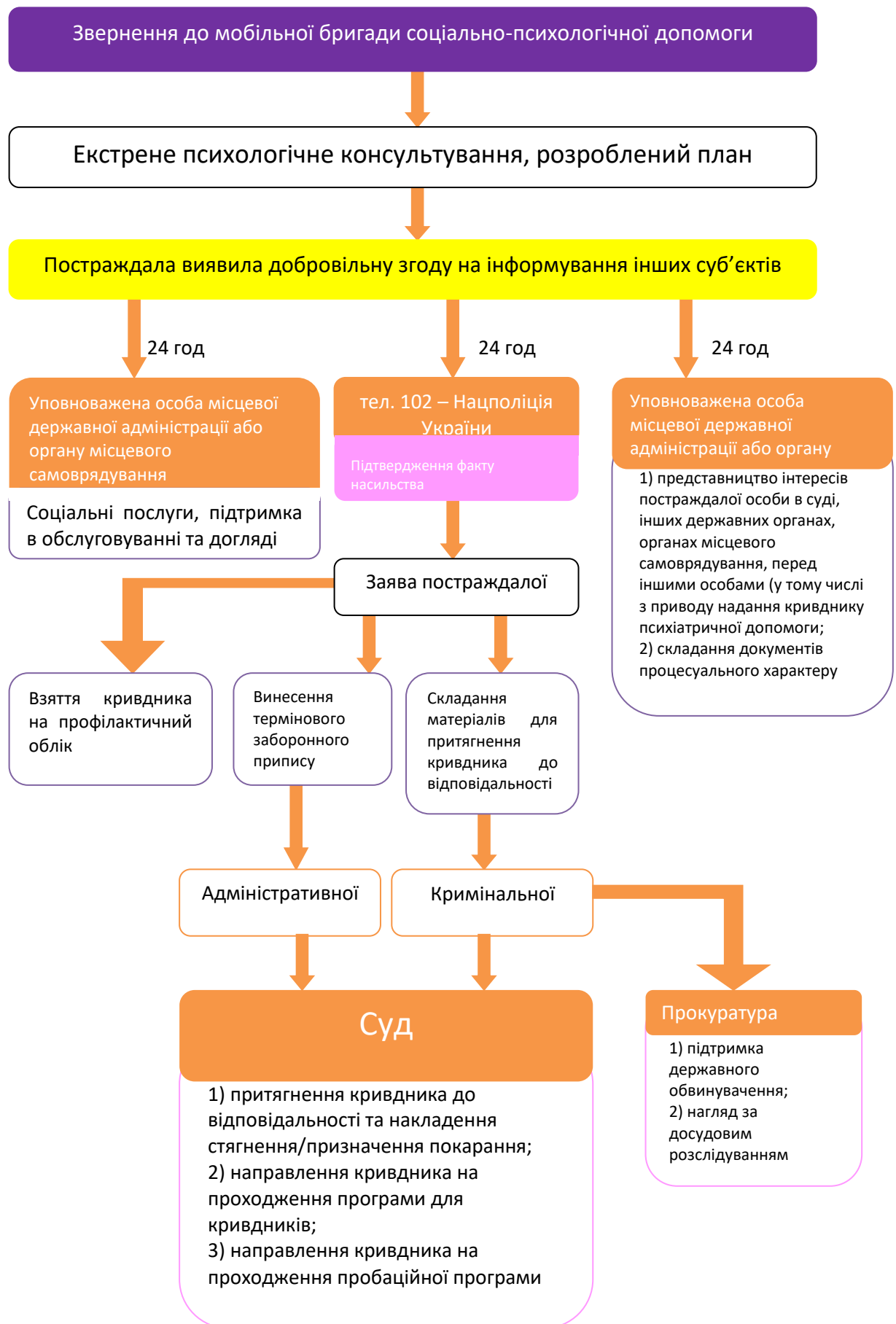
Схема взаємодії суб'єктів у разі виявлення закладом охорони здоров'я домашнього насильства

Алгоритм взаємодії суб'єктів у випадку звернення з приводу домашнього насильства щодо чоловіка

Алгоритм взаємодії суб'єктів у випадку звернення з приводу домашнього насильства щодо літньої жінки з боку дорослого сина

Алгоритм взаємодії суб'єктів у випадку звернення з приводу домашнього насильства щодо жінки та дітей із боку чоловіка – учасника АТО

Звернення до центру соціальних служб для сімей, дітей та молоді

Мобільна бригада соціально-психологічної допомоги

Екстрене психологічне консультування, розроблений план безпеки

Насильство було вчинене як у присутності дітей, так і щодо дітей

Постраждала особа виявила добровільну згоду на інформування інших суб'єктів

Служба у справах дітей

Національна поліція України
Підтвердження факту насильства

Заява

Центр з надання безоплатної правничої допомоги

- 1) консультування;
- 2) представництво інтересів постраждалої особи в суді, інших державних органах самоврядування, перед іншими особами;
- 3) складання документів процесуального характеру

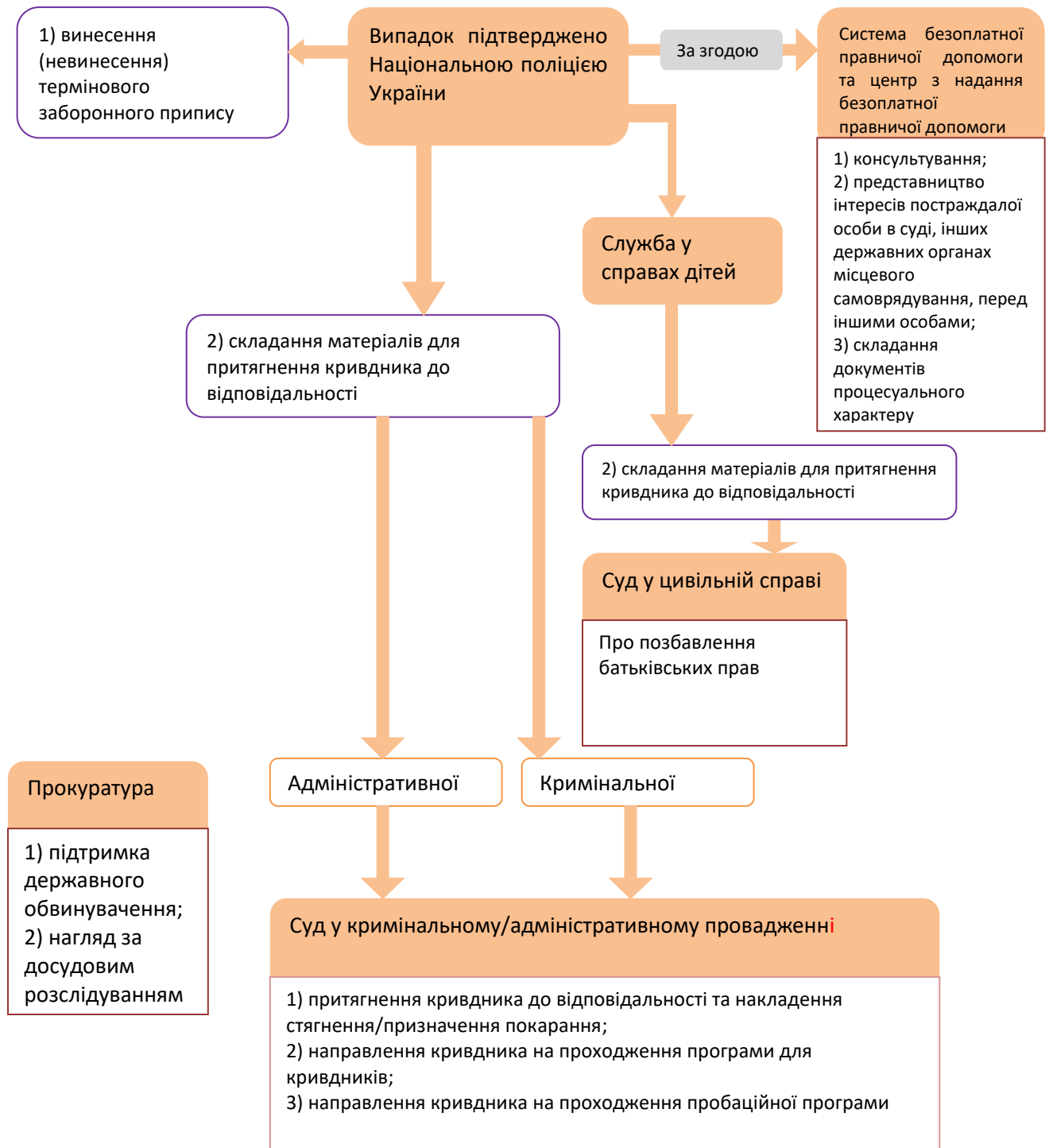
Уповноважена особа місцевої державної адміністрації або органу місцевого самоврядування

Направлення кривдника до центру допомоги учасникам АТО при обласній державній адміністрації

Притулок для постраждалих осіб

Алгоритм взаємодії суб'єктів у випадку звернення з приводу домашнього насильства щодо жінки та дитини

СПИСОК ДЖЕРЕД

Основні нормативні акти

Акти міжнародного права:

1. Європейська конвенція про запобігання катуванням чи нелюдському або такому, що принижує гідність, поводженню чи покаранню від 26.11.1987. URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_068#Text.
2. Загальна декларація прав людини : Декларація ООН від 10.12.1948. *Голос України*. 2008. № 236.
3. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод від 04.11.1950. Ратифікована Законом України від 17.07.1997. URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_004#Text.
4. Конвенція проти катувань та інших жорстоких, нелюдських або таких, що принижують гідність, видів поводження і покарання від 10.12.1984. URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_085#Text.
5. Конвенція Ради Європи про запобігання насильству стосовно жінок і домашньому насильству та боротьбу із цими явищами від 11 травня 2011 р. URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_001-11#Text.
6. Міжнародний пакт про громадянські і політичні права від 16 грудня 1966 р. URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_043#Text.
7. Про Європейський кодекс поліцейської етики : рекомендація Rec (2001) 10 Комітету Міністрів державам-учасницям Ради Європи, ухвалена Комітетом міністрів 19 вересня 2001 на 765-му засіданні заступників міністрів. URL : <https://pravo.org.ua/wp-content/uploads/old/files/Criminal%20justice/rec1.pdf>.
8. Code of Conduct for Law Enforcement Officials adopted 17 December 1979. *OHCHR*. URL : <https://www.ohchr.org/en/instruments-mechanisms/instruments/code-conduct-law-enforcement-officials>.
9. Declaration on the Police : Resolution 690 (1979). URL : <https://pace.coe.int/pdf/b665278876aaf96f6c0da9ef97f75b4d5e6facb095940fd07465d1ce5c673c34?title=Res.%20690.pdf>.
10. Declaration on the Protection of All Persons from Being Subjected to Torture and Other Cruel, Inhuman or Degrading Treatment or Punishment adopted 09 December 1975. *OHCHR*. URL : <https://www.ohchr.org/en/instruments-mechanisms/instruments/declaration-protection-all-persons-being-subjected-torture-and>.

Закони України:

1. Кодекс України про адміністративні правопорушення : Закон України від 07.12.1984. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/80731-10>.
2. Конституція України від 28 червня 1996 р. *Відомості Верховної*

Ради України. 1996. № 30. Ст. 141.

3. Кримінальний кодекс України : Закон України від 05.04.2001. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#Text>.

4. Кримінальний процесуальний кодекс України : Закон України від 13.04.2012. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17#Text>.

5. Про безоплатну правничу допомогу : Закон України від 02 червня 2011 р. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3460-17#Text>.

6. Про внесення змін до Кримінального та Кримінального процесуального кодексів України з метою реалізації положень Конвенції Ради Європи про запобігання насильству стосовно жінок і домашньому насильству та боротьбу з цими явищами : Закон України від 06 грудня 2017 р. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2227-19#Text>.

7. Про забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків : Закон України від 08 вересня 2005 р. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2866-15>.

8. Про запобігання та протидію домашньому насильству : Закон України від 07.12.2017. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2229-19#top>.

9. Про захист персональних даних : Закон України від 01 червня 2010 р. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2297-17#Text>.

10. Про звернення громадян : Закон України від 02 жовтня 1996 р. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/393/96-вр#Text>.

11. Про Національну поліцію : Закон України від 02.07.2015. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19/conv#Text>.

12. Про органи і служби у справах дітей та спеціальні установи для дітей : Закон України від 24 січня 1995 р. *Відомості Верховної Ради України. 1995. №6. Ст. 35.*

13. Про охорону дитинства : Закон України від 26 квітня 2001 р. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2402-14#top>.

14. Сімейний кодекс України : Закон України від 10 січня 2002 р. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2947-14#Text>.

15. Цивільний кодекс України : Закон України від 16.01.2003. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#Text>.

16. Цивільний процесуальний кодекс України : Закон України від 18.03.2004. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1618-15>.

Підзаконні акти:

1. Деякі питання соціального захисту дітей, які перебувають у складних життєвих обставинах, у тому числі таких, що можуть загрожувати їх життю та здоров'ю : постанова Кабінету Міністрів України від 03 жовтня 2018 р. № 800. *Офіційний вісник України. 2018. № 80. Ст. 270.*

2. Питання діяльності органів опіки та піклування, пов'язаної із захистом прав дитини : постанова Кабінету Міністрів України від 24.09.2008 № 866. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/866-2008-п#Text>.

3. Про затвердження Інструкції з організації діяльності дільничних

офіцерів поліції та поліцейських офіцерів громад : наказ МВС України від 28.07.2018 № 650. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1041-17#Text>.

4. Про затвердження Інструкції з оформлення матеріалів про адміністративні правопорушення в органах поліції : наказ Міністерства внутрішніх справ України від 06.11.2015 № 1376. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1496-15#Text>.

5. Про затвердження методичних рекомендацій щодо виявлення, реагування на випадки домашнього насильства і взаємодії педагогічних працівників із іншими органами та службами : наказ Міністерства освіти та науки України від 02 жовтня 2018 р. № 1047. URL : <https://mon.gov.ua/ua/npa/pro-zatverdzhennya-metodichnih-rekomendacij-shodo-viyavlennya-reaguvannya-na-vipadki-domashnogo-nasilstva-i-vzayemodiyi-pedagogichnih-pracivnikiv-iz-inshimi-organami-ta-sluzhbami>.

6. Про затвердження Порядку ведення єдиного обліку в органах (підрозділах) поліції заяв і повідомлень про кримінальні правопорушення та інші події : наказ Міністерства внутрішніх справ України від 08.02.2019 № 100. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0223-19#Text>.

7. Про затвердження Порядку взаємодії суб'єктів, що здійснюють заходи у сфері запобігання та протидії домашньому насильству і насильству за ознакою статі : постанова Кабінету Міністрів України від 22 серпня 2018 р. № 658. *Офіційний вісник України*. 2018. № 69. Ст. 22.

8. Про затвердження Порядку взяття на профілактичний облік, проведення профілактичної роботи та зняття з профілактичного обліку кривдника уповноваженим підрозділом органу Національної поліції України : наказ Міністерства внутрішніх справ України від 25 лютого 2019 р. № 124. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0270-19>.

9. Про затвердження Порядку винесення уповноваженими підрозділами органів Національної поліції України термінового заборонного припису стосовно кривдника : наказ Міністерства внутрішніх справ України від 01 серпня 2018 р. № 654. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0965-18>.

10. Про затвердження Порядку інформування центрів з надання безоплатної правничої допомоги про випадки затримання, адміністративного арешту або застосування запобіжного заходу у вигляді тримання під вартою : постанова Кабінету Міністрів України від 28 грудня 2011 р. № 1363. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1363-2011-п#Text>.

11. Про затвердження Порядку проведення оцінки ризиків вчинення домашнього насильства : наказ Міністерства соціальної політики України та Міністерства внутрішніх справ України від 13 березня 2019 р. № 369/180. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0333-19>.

12. Про затвердження Порядку проведення та документування результатів медичного обстеження постраждалих осіб від домашнього насильства або осіб, які ймовірно постраждали від домашнього насильства, та надання їм медичної допомоги : наказ Міністерства охорони здоров'я

України від 01 лютого 2019 р. № 278. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0262-19>.

13. Про затвердження Порядку формування, ведення та доступу до Єдиного державного реєстру випадків домашнього насильства та насильства за ознакою статі : постанова Кабінету Міністрів України від 20.03.2019 № 234. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/234-2019-п#Text>.

14. Про затвердження Типового положення про мобільну бригаду соціально-психологічної допомоги особам, які постраждали від домашнього насильства та/або насильства за ознакою статі : постанова Кабінету Міністрів України від 22 серпня 2018 р. № 654. *Офіційний вісник України*. 2018. № 69. Ст. 18.

15. Про затвердження Типового положення про притулок для осіб, які постраждали від домашнього насильства та/або насильства за ознакою статі : постанова Кабінету Міністрів України від 22 серпня 2018 р. № 655. *Офіційний вісник України*. 2018. № 68. Ст. 111.

16. Про затвердження форм документів, із яких формується особова справа постраждалої особи, влаштованої до притулку для осіб, які постраждали від домашнього насильства та/або насильства за ознакою статі : наказ Міністерства соціальної політики України від 03 липня 2019 р. №1037. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0772-19>.

17. Про схвалення Концепції Державної соціальної програми запобігання та протидії домашньому насильству та насильству за ознакою статі на період до 2025 року : розпорядження Кабінету Міністрів України від 10 жовтня 2018 р. № 728-р. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/728-2018-р#Text>.

18. Про утворення Державної установи «Кол-центр Міністерства соціальної політики України з питань протидії торгівлі людьми, запобігання та протидії домашньому насильству, насильству за ознакою статі та насильству стосовно дітей» : наказ Міністерства соціальної політики від 11 грудня 2018 р. №1852. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1458-18>.

Навчальні посібники, інші дидактичні та методичні матеріали

1. Альошкін С. В., Даценко О. В., Бугайчук К. Л., Малиновська Т. М., Шеремет К. Ю. Протидія домашньому насильству органами Національної поліції : метод. посібник. Харків : Харків. нац. ун-т внутр. справ, 2019. 93 с.

2. Діяльність уповноважених підрозділів Національної поліції України у сфері запобігання та протидії домашньому насильству : навч. посібник до спеціалізованого курсу із запобігання та протидії домашньому насильству. Ч. 1. Київ, 2020. 188 с.

3. Дудоров О. О., Хавронюк М. І. Відповідальність за домашнє насильство і насильство за ознакою статі: науково-практичний коментар новел Кримінального кодексу України. Київ : Ваіте, 2019. 288 с.

4. Левенець О. А., Альошкін С. В., Богдан В. В., Прокопенко Н. М. Тренінг з питань реагування на факти домашнього насильства для офіцерів мобільних груп поліції: Робочий зошит тренера. Київ : UNFPA, 2020. 143 с.

5. Мінка Т. П., Миронюк Р. В., Глуховець В. А. Зразки протоколів про адміністративні правопорушення, складання яких підвідомче Національній поліції : практ. посібник. Харків : Право, 2016. 182 с.

6. Проведення у справах про адміністративні правопорушення підвідомчі Національній поліції України (збірник презентаційних слайдів) : навч.-метод. посібник / кол. авт. Дніпро : Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ, 2021. 240 с.

Допоміжна література

1. Гендерна рівність та відповідь на домашнє насильство в приватному секторі: заклик до дій. UNFPA. URL : <https://ukraine.unfpa.org/sites/default/files/pub-pdf/ГЕНДЕРНА%20РІВНІСТЬ%202%20%281%29.pdf>.

2. Гендерно-обумовлене насильство в регіонах, які постраждали від конфлікту : звіт за результатами дослідження. Київ, 2015. 70 с. URL : https://ukraine.unfpa.org/sites/default/files/pub-pdf/final_ukr_report.pdf.

3. Добробут і безпека жінок. Дослідження насильства над жінками в Україні. Відень : ОБСЄ, 2019. 120 с. URL : https://www.osce.org/files/f/documents/0/8/440318_0.pdf.

4. Економічні наслідки насильства щодо жінок в Україні. Київ, 2017. 104 с. URL : https://ucsr.kiev.ua/publications/2017_Naslidky_nasylnva.pdf.

5. Методичні рекомендації щодо запобігання та протидії насильству : лист Міністерства освіти і науки України від 18.05.2018 № 1/11-5480. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v5480729-18/>.

Навчальне видання

**Молчанов Ростислав Юрійович
Опацький Роман Миколайович
Репан Микола Іванович
Рагімов Фаїг Вагіф огли**

**ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ НАДАННЯ УПОВНОВАЖЕНИМИ ПІДРОЗДІЛАМИ
ОРГАНІВ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ УКРАЇНИ ДІЄВОЇ ДОПОМОГИ
ТА ЗАХИСТУ ПОСТРАЖДАЛИМ ОСОБАМ ІЗ УРАХУВАННЯМ
ОСНОВНИХ ЗАСАД ЗАПОБІГАННЯ ТА ПРОТИДІЇ ДОМАШНЬОМУ
НАСИЛЬСТВУ У ВЗАЄМОДІЇ ІЗ СУБ'ЄКТАМИ,
ЩО ЗДІЙСНЮЮТЬ ЗАХОДИ У ЦЬЙ СФЕРІ**

Методичні рекомендації

Редактор, оригінал-макет – *А.В. Самотуга*
Редактор *О. Ю. Чижевська*

Підп. до друку 24.10.2024. Формат 60х84/16. Друк – цифровий. Гарнітура – Times.
Ум.-друк. арк. 2,44. Обл.-вид. арк. 2,63.

Надруковано у Дніпровському державному університеті внутрішніх справ
49005, м. Дніпро, просп. Науки, 26, sed@dduvs.edu.ua
Свідоцтво про внесення до Державного реєстру ДК № 8112 від 13.06.2024